

The tendencies of the reform of the system of preservation and guarantee of pension assets of professional pension funds through the obligatory insurance of liability of institutional infrastructure entities and the creation of a fund for guaranteeing pension contributions are determined. This study provides an opportunity for the first time to form the theoretical basis of the model for the creation of professional pension funds in Ukraine.

Key words: pension system, pension payments, pensions, reform of the pension system of Ukraine, privileged pensions, professional pension funds.

Надійшла до редакції 03.11.2017

УДК 657

Шевченко Л. Я.,
канд. екон. наук

Донецький національний університет економіки і торгівлі,
імені Михайла Туган-Барановського,
м. Кривий Ріг, Україна,
e-mail: Lyubov_0807@ukr.net

ЕКОНОМІЧНИЙ ЗМІСТ І СТРУКТУРА РЕСУРСНОГО ПОТЕНЦІАЛУ КОРПОРАЦІЙ: ОБЛІКОВИЙ ВИМІР

UDC 657

Shevchenko L. Ya.,
PhD in Economics sciences

Donetsk National University of Economics and Trade
named after Mykhayilo Tugan-Baranovsky,
Kryvyi Rih, Ukraine,
e-mail: Lyubov_0807@ukr.net

ECONOMIC CONTENT AND STRUCTURE OF CORPORATIONS' RESOURCE POTENTIAL: ACCOUNTING DIMENSION

Мета. Метою дослідження є наукове обґрунтування теоретичних положень та розробка практичних рекомендацій щодо визначення економічного змісту і структури ресурсного потенціалу корпорацій в обліковому вимірі та удосконалення організаційно-методичного забезпечення бухгалтерського обліку ресурсного потенціалу корпорацій, дослідження економічного змісту і структури ресурсного потенціалу корпорації.

Методи. Методологічною основою дослідження є загальнонаукові та спеціальні методи пізнання. Для уточнення й поглиблення економіко-правової сутності ресурсного потенціалу корпорації використано методи теоретичного узагальнення, групування та порівняння. Бібліометричний та бібліографічний методи застосовано при виявленні проблемних питань з бухгалтерського обліку ресурсного потенціалу корпорацій. Методи конкретизації, діалектичний метод, аналіз, синтез, абстрагування покладені в основу удосконалення організаційно-методичних положень бухгалтерського обліку ресурсного потенціалу корпорацій. Для наочного наведення статистичних даних використано графічний метод.

Результати. Визначена структура ресурсного потенціалу та відповідна трансформація його складових як об'єктів бухгалтерського обліку дозволили сформувати комплексну методіку бухгалтерського обліку ресурсного потенціалу в інтегрованій комп'ютерній інформаційній системі корпорації на основі визначення підсистем обліку ресурсного потенціалу з відповідними модулями. Удосконалено трактування поняття «ресурсний потенціал корпорації» з двох позицій. У контексті загального економтеоретичного розуміння ресурсний потенціал корпорації визначається як здатність корпорації на основі трансформації та генерування ресурсів учасників об'єднання забезпечити досягнення максимального економічного та соціального ефекту. Для потреб бухгалтерського обліку ресурсний потенціал корпорації — це сукупність наявних матеріальних, нематеріальних, фінансових, трудових ресурсів учасників об'єднання, що характеризує можливості корпорації отримати у майбутньому економічні вигоди при їх використанні.

© Л. Я. Шевченко, 2017

Ключові слова: інтеграція, інтегровані комп'ютерні інформаційні системи, ідентифікація, корпорація, корпоративне управління, корпоративні права, ресурсний потенціал.

Постановка проблеми. Сучасний розвиток економічних відносин характеризується динамічним зростанням конкуренції, що потребує від суб'єкта господарювання формування й удосконалення нових моделей управління. Тому питання, пов'язані із забезпеченням реалізації стратегії підприємства, набувають актуальності в умовах підвищення його конкурентоспроможності. Модель формування напрямів координації та розподілу ресурсів підприємства є одним із суттєвих факторів, що визначає шляхи реалізації стратегії та ефективність діяльності суб'єкта господарювання. При цьому раціональне використання ресурсного потенціалу дозволяє швидко адаптуватися до сучасних реалій економічних відносин для забезпечення стійкого становища на ринку.

Оскільки ступінь досягнення стратегічних і тактичних цілей корпорації залежить від ефективності використання її ресурсного потенціалу, вважаємо за необхідне дослідити економічну сутність поняття «ресурсний потенціал корпорації», враховуючи особливості економічної діяльності корпорації як форми об'єднання підприємств.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Як зазначає М. М. Салун [4], у системі показників оцінки ресурсів підприємства доцільно використовувати таку економічну категорію, через яку можна враховувати величину накопичених ресурсів, ступінь використання можливостей і величину створеного суспільного продукту. Такою категорією може служити поняття «ресурсний потенціал». Категорія ресурсного потенціалу необхідна для оцінки можливостей майбутнього розвитку, оскільки враховує напрями розширення, поповнення й відтворювання джерел ресурсів, що являють собою резерви, з яких черпаються матеріально-речовинні та інформаційні складові системи виробництва.

Розроблення стратегії розвитку підприємства потребує передусім ресурсного обґрунтування можливостей його подальшого розвитку: оцінювання наявного ресурсного потенціалу та рівня його використання, визначення невикористаних можливостей ресурсного потенціалу, оптимізації складу ресурсів підприємства та джерел їхнього формування; оцінювання ризиків додаткового залучення ресурсів.

Для визначення економічної сутності поняття «ресурсний потенціал корпорації» необхідно дослідити кожен категорію, що входить до цього трактування з урахуванням особливостей корпорації як форми об'єднання підприємств.

Основні положення ресурсного підходу у своїх працях розвинули Б. Вернерфельт (Wernerfelt) (стаття «Ресурсне трактування фірми»), Г. Хамела і К. Прахалада (праці «Конкуруючи за майбутнє», «На чолі революції у бізнесі»), де автори намагалися інтерпретувати переваги та ефективність використання ресурсного підходу в умовах розвитку конкуренції. Д. Барні у своїй роботі до ресурсів відносив: усі активи, можливості, організаційні процеси, інформацію, знання та інше, що контролюються фірмою, і поділяв їх таким чином: 1) матеріально-капітальні (технології, заводи, обладнання, географічне розташування, доступ до сировини); 2) людські капітальні (підготовка кадрів, досвід, судження, інтелект, взаємовідношення та ін.); 3) організаційно-капітальні (формальні системи та структури і неформальні відношення між групами).

Ресурсний підхід розглядають у взаємозв'язку з концепцією стратегічного управління або як підхід до оцінки економічної ефективності суб'єкта господарювання. А. М. Зубахін і Ю. А. Сімонова під економічною ефективністю розуміють «категорію, що відображає результативність господарської діяльності, форма вираження якої є економічний ефект, отриманий як наслідок раціонального використання всіх видів ресурсів і факторів виробництва» та визначають, що «одним із найбільш розповсюджених підходів до оцінки економічної ефективності є ресурсний підхід. За цією методикою враховуються не тільки кількісні параметри, але і якісні параметри економічної ефективності, що знаходять своє відображення в цінах реалізації.»

Зосереджуючи увагу на проблемі обмеженості економічних ресурсів як базису формування економіко-правових відносин, К. В. Романчук [3] відмічає, що «сьогодні серед представників ресурсного підходу відсутня узгоджена позиція щодо сутності та видів ре-

сурсів. Серед підходів до трактування ресурсів можна виокремити два укрупнені: 1) розширене трактування ресурсів (здібності розглядаються як різновид ресурсів); 2) здібності виключено з ресурсів і вони розглядаються автономно, причому пріоритет у створенні стійких переваг віддається управлінським (організаційним факторам)».

Вивчаючи проблеми організації нормування ресурсів, Н. Шепель [6] під ресурсами розуміє джерела і засоби (фактори) забезпечення процесу виробництва та його розширеного відтворення, що обумовлено об'єктивними та суб'єктивними причинами, пов'язаними з постійною зміною економічної ситуації, значним ростом конкуренції між суб'єктами господарювання за ринки ресурсів і ринки готових товарів.

Аналізуючи підходи дослідників до трактування поняття ресурсів, Л. Г. Михальчишина визначила три напрями, за якими можна згрупувати підходи авторів до визначення сутності цієї категорії: 1) це автори, які до поняття ресурсів відносять такі категорії, як запаси, цінності, засоби, можливості, джерела будь-чого; 2) це автори, які під поняттям «ресурси» розуміють сукупність матеріальних, фінансових, енергетичних, технічних засобів та робочої сили; 3) автори вказують, що ресурси — це засоби та предмети праці і визначають ресурси як сукупність матеріальних, фінансових, енергетичних та технічних засобів, а також робочої сили, що знаходяться в розпорядженні підприємства і використовуються ним у ході здійснення діяльності.

Аналіз довідкової літератури показав, що у Великому тлумачному словнику сучасної української мови за редакцією В. Т. Бусел під ресурсами розуміють: 1) запаси чого-небудь, які можна використати у разі потреби; 2) засіб, можливість, якими можна скористатися у разі необхідності.

Мета статті — наукове обґрунтування питань, пов'язаних із забезпеченням реалізації стратегії підприємства, що набувають актуальності в умовах підвищення його конкурентоспроможності.

Виклад основного матеріалу дослідження. Згрупувавши підходи інших економічних та енциклопедичних словників, визначимо загальні підходи до сутності ресурсів: 1) основні елементи економічного потенціалу, що має суспільство, які використовуються для досягнення поставлених цілей економічного і соціального розвитку; 2) засоби, цінності, запаси, кошти, які у разі потреби можна використовувати.

У результаті дослідження економічної сутності поняття «ресурси» вважаємо, що для цілей нашого дослідження під ресурсами потрібно розуміти засоби, предмети і результати праці, робочу силу, що знаходяться в розпорядженні підприємства та можуть бути залучені в господарську діяльність. Щодо терміну «потенціал», дослідження довідкової та наукової літератури, згруповані і систематизовані в табл. 1, показали, що вказане поняття розглядається з точки зору різних галузей наук.

У результаті дослідження та аналізу поняття «потенціал» в довідковій літературі (табл. 1) можна виокремити такі підходи до розуміння його економічної сутності: 1) сукупність наявних засобів, можливостей, чинників виробництва, що залучаються для вирішення завдання, досягнення мети; 2) міра потужності в певному відношенні.

Досліджуючи сутність економічного потенціалу підприємства, Ю. Ю. Мороз трактує поняття «потенціал», відносно системи господарювання, таким чином: це сукупність усіх механізмів, пристроїв, внутрішніх сил, ресурсів, знарядь та засобів праці, а також персоналу, які вводять їх в дію, прихованих здатностей, що можуть бути використані в процесі діяльності суб'єкта господарювання. В. С. Спирін визначає, що потенціал це сукупність природних умов і ресурсів, можливостей, запасів і цінностей, що можуть бути використані для досягнення певних цілей.

О. І. Олексюк вважає, що під потенціалом слід розуміти максимально можливу сукупність активних і пасивних, явних і прихованих альтернатив (можливостей) якісного розвитку соціально-економічної системи підприємства у певному середовищі господарювання (ситуаційно-ринкова складова) з урахуванням ресурсних, структурно-функціональних, часових, соціокультурних та інших обмежень.

Тому, враховуючи визначені підходи до розуміння вказаної категорії, вважаємо за необхідне сформулювати таке визначення поняття «потенціал» в межах економічної його

Таблиця 1 — Дефініції поняття «потенціал» в довідковій літературі

№ з/п	Джерела	Поняття
1	Енциклопедичний словник	(від лат. <i>potentia</i> — сила) — джерела, можливості, засоби, запаси, які можуть бути використані для вирішення якого-небудь завдання, досягнення певної мети; можливості окремої особи, суспільства, держави в певній сфері (наприклад, економічний потенціал)
2	Бухгалтерський словник	сукупність наявних засобів, можливостей в певній сфері, наприклад, військовий потенціал певної країни — сукупність її економічних, морально-політичних і військових ресурсів для ведення війни
3	Великий комерційний словник під ред. Т. Ф. Рябової	сукупність наявних чинників виробництва, інтелекту, виробничих резервів і можливостей, здатних забезпечити випуск високоякісних товарів, необхідних для задоволення всебічних запитів різних категорій населення країни
4	Тлумачний словник Ушакова	(від лат. <i>potentia</i> — сила, можливість). 1. Фізичне поняття, що характеризує величину потенційної енергії в певній точці простору (фіз., тех.). Потенціал сили тяжіння. Різниця потенціалів. 2. Сукупність засобів, умов, необхідних для ведення, підтримки, збереження чого-небудь
5	Тлумачний словник російської мови (С. Ожегов, Н. Шведова)	1. Фізична величина, що характеризує силове поле в цій точці (спец.). Електростатичний потенціал. 2. Міра потужності в певному відношенні, сукупність засобів, можливостей. Економічний потенціал країни. Військовий потенціал (ресурси для ведення війни). Ядерний потенціал. 3. Внутрішні можливості. Духовний потенціал людини

сутності: це сукупність можливостей суб'єкта, здатних забезпечити досягнення максимального економічного ефекту від його діяльності.

Для дослідження поняття ресурсний потенціал з метою визначення його економічної сутності та складових елементів необхідно розглянути підходи науковців економічної сфери науки до його трактування (табл. 2).

Таблиця 2 — Теоретичні підходи до трактування поняття «ресурсний потенціал» в економічній літературі

№ з/п	Автор	Поняття
1	Н. В. Святохо	основа економічного потенціалу суб'єкта господарювання, що показує потенційні можливості підприємства. У той же час економічний потенціал передбачає і реалізацію потенційних можливостей, що виражені в досягненні економічного ефекту
2	Л. Ф. Бердников	характеристика наявності виробничих, фінансових та інноваційних ресурсів, які можуть бути задіяні для ефективного функціонування в поточному періоді, а також резервів і можливостей з мобілізації цих ресурсів, якими можна скористатися для забезпечення безперебійної економічно вигідної роботи в перспективі
3	Н. Г. Міценко	система взаємопов'язаних різних видів ресурсів, що є у розпорядженні підприємства або можуть бути залучені до його господарської діяльності для максимального задоволення потреб споживачів та підвищення його конкурентоспроможності на ринку
4	С. Е. Сердака	сукупність матеріальних, нематеріальних, трудових, фінансових ресурсів, зокрема здатність робітників підприємства ефективно використовувати названі ресурси для виконання місії, досягнення поточних та стратегічних цілей підприємства
5	М. М. Салун	систематизована сукупність наявних ресурсів (матеріально-технічних, трудових, фінансових, інформаційних), взаємопов'язаних, взаємозалежних і наведених в певних кількісних пропорціях

Продовження таблиці 2

№ з/п	Автор	Поняття
6	В. А. Свободін	сукупність наявних у розпорядженні підприємства ресурсів (земельних, трудових, матеріальних)
7	Л. Г. Огорокова	сукупність усіх ресурсів підприємства, що забезпечують можливість отримання максимального економічного ефекту в заданий момент часу
8	М. А. Комаров, А. Н. Романов	система ресурсів, взаємозв'язана сукупність матеріально-речових, енергетичних, інформаційних засобів, а також самих працівників, які використовують (чи можуть використати) їх в процесі виробництва матеріальних благ і послуг

Наведені в табл. 2 трактування економічної сутності ресурсного потенціалу в наукових працях з економічних наук показують різні підходи авторів до цієї проблематики. Основні напрями формулювання такі:

- система або сукупність різних видів ресурсів, які є взаємопов'язаними та наявними на підприємстві;
- виступає як характеристика можливостей та резервів підприємства;
- метою є забезпечення задоволення потреб споживачів, конкурентоспроможності суб'єкта господарювання, реалізації поточних та стратегічних цілей.

Отже, враховуючи вищенаведені підходи до трактування сутності понять «ресурси», «потенціал», «ресурсний потенціал» та визначені особливості діяльності корпорації як форми об'єднання підприємств, сформовано підходи до розуміння сутності ресурсного потенціалу корпорації в загальному економічному значенні та для потреб бухгалтерського обліку (рис. 1).

Відповідно до загального економічного розуміння, ресурсний потенціал корпорації — це здатність корпорації на основі трансформації та генерування ресурсів учасників об'єднання забезпечити досягнення максимального економічного і соціального ефекту. Наведений підхід показує зв'язок між складовими ресурсного потенціалу учасників корпорації, що виявляється у формуванні ефекту на мікро- та макрорівні.

Сформований підхід для потреб бухгалтерського обліку (сукупність наявних матеріальних, нематеріальних, фінансових, трудових ресурсів учасників об'єднання, що характеризує можливості корпорації отримати у майбутньому економічні вигоди при їх використанні) полягає в інтерпретації ресурсного потенціалу через визначення його складових (матеріальні, нематеріальні, фінансові, трудові ресурси) та можливості отримати у майбутньому економічні вигоди, що наближає його елементи до сутності активів та дозволяє виявити особливості організації та методики бухгалтерського обліку його складових.

Ресурсний потенціал корпорації є джерелом формування її конкурентних переваг і визначає напрями трансформаційного розвитку корпорації, в межах якої формуються стратегічні цілі.

Наступним важливим питанням в дослідженні обліково-аналітичного забезпечення управління ресурсним потенціалом корпорації є визначення структури ресурсного потенціалу, оскільки з розвитком економічних відносин та науково-технічного прогресу склад та питома вага ресурсів суб'єкта господарювання набуває змін відповідно до потреб виробництва. У загальному виді, виходячи із сутності поняття «потенціал», ресурсний потенціал складається із сукупності ресурсів, які залучені або можуть бути залучені у господарській діяльності, що показує сукупні економічні можливості корпорації.

У сучасних умовах господарювання окремі складові ресурсного потенціалу є засобами та предметами праці, поєднання яких забезпечує безперервне здійснення господарської діяльності. Враховуючи, що предметом господарської діяльності є виробництво продукції (надання послуг, виконання робіт), при дослідженні складових ресурсного потенціалу за основу обрано теорію чотирьох факторів виробництва (земля, праця, капітал, підприєм-

Рисунк 1 — Визначення економічної сутності поняття «ресурсний потенціал корпорації»

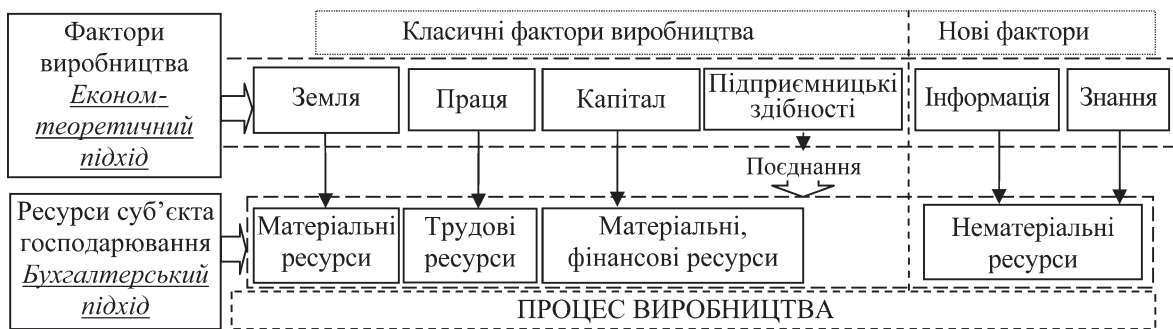
ницькі здібності). Проте з розвитком економічних знань та господарських відносин ця теорія доповнюється новими факторами виробництва — інформація, знання тощо.

Підхід до визначення структури ресурсного потенціалу корпорації через класичні та нові фактори виробництва (земля, праця, капітал, підприємницькі здібності, інформація, знання) пояснюється тим, що кожна зі складових ресурсного потенціалу є елементом відповідного фактора виробництва (рис. 2).

Такі фактори виробництва, як земля та капітал утворюють засоби праці. Капітал включає як грошові, так і негрошові складові, тому негрошова частина капіталу (сировина, матеріали) складає предмети праці. Фактори через працю за допомогою засобів праці впливають на предмети праці та видозмінюють форму останніх. Підприємницькі здібності поєднують засоби праці та предмети праці в найоптимальнішій пропорції, що забезпечує максимізацію прибутку економічного суб'єкта.

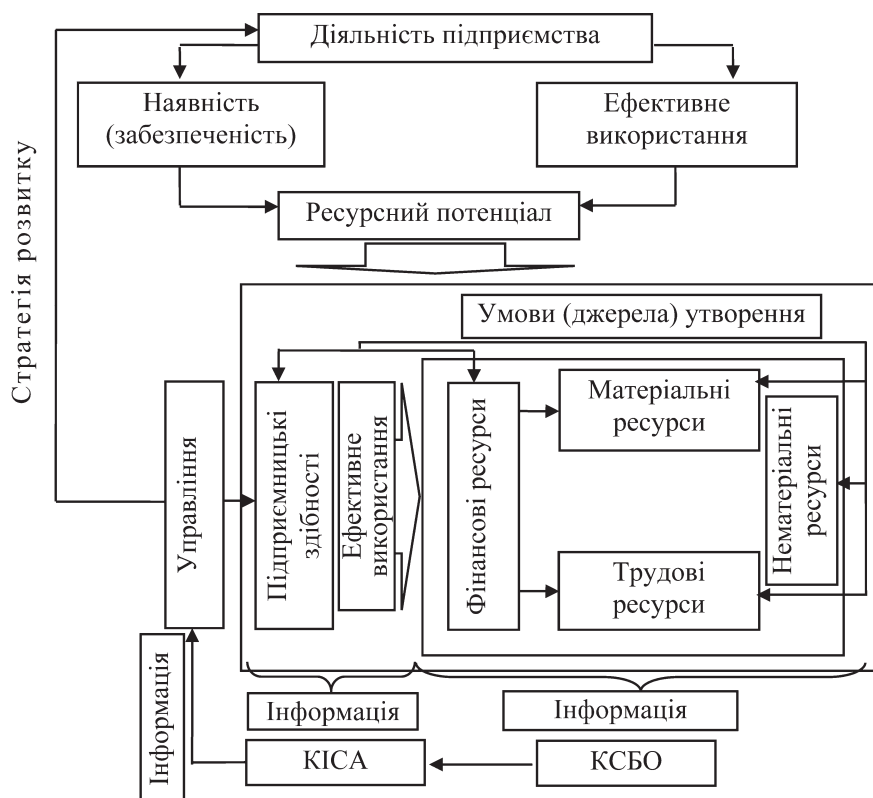
Тому для удосконалення обліково-аналітичного забезпечення управління ресурсним потенціалом на основі розробки інтегрованої комп'ютерної інформаційної системи корпорації проведено дослідження дозволило сформулювати таку структуру елементів ресурсного потенціалу: матеріальні, нематеріальні, фінансові та трудові ресурси.

Поєднання та ефективне використання складових ресурсного потенціалу реалізується через інформаційне забезпечення управління корпорацією шляхом використання

Рисунок 2 — Фактори виробництва як основа ресурсного потенціалу підприємства

комп'ютерної інформаційної системи бухгалтерського обліку (КІСБО) та комп'ютерної інформаційної системи аналізу (КІСА) (рис. 3).

Рисунок 3 — Формування інформаційних потоків щодо ресурсного потенціалу корпорації

Ефективне ведення господарської діяльності корпорації в цілому та її учасників зокрема забезпечує наявність та ефективне використання їх ресурсного потенціалу. Інформація про складові ресурсного потенціалу (матеріальні, нематеріальні, фінансові та трудові ресурси) формується в КІСБО кожного з учасників об'єднання (бізнес-одиниць) та передаються до бази даних щодо ресурсного потенціалу КІСБО корпорації за видами ресурсів, де інтерпретується відповідно до запитів зовнішніх та внутрішніх користувачів. Сформована інформація передається до КІСА для оцінки забезпеченості корпорації ресурсами та їх ефективного використання з метою прийняття стратегічних та оперативних управлінських рішень, які в кінцевому випадку формують стратегію розвитку корпорації.

Для формування інформації про складові ресурсного потенціалу на рахунках бухгалтерського обліку необхідно визначити їх змістовне наповнення, що дозволить показати їх структуру через об'єкти облікової системи та сприяє формуванню модулів підсистеми КІСБО як елементу інтегрованої комп'ютерної інформаційної системи корпорації.

Матеріальні ресурси займають найбільшу питому вагу в структурі витрат підприємства, оскільки вони є основною складовою при формуванні собівартості готової продукції. Потреба у певних матеріальних ресурсах як основної складової виробничих потужностей є однією з причин об'єднання суб'єктів господарювання та створення корпорації. Це актуалізує необхідність управління матеріальними ресурсами та формування окремої підсистеми в інтегрованій комп'ютерній системі корпорації, що дозволить задовольнити інформаційні потреби внутрішніх і зовнішніх користувачів для прийняття обґрунтованих управлінських рішень.

Матеріальні ресурси — це ресурси в натурально-речовій формі, які використовуються у виробничій (господарській) діяльності підприємства. До їх складу входять основні фонди та частка оборотних фондів. Основні фонди — це матеріально-речові цінності підприємства, які використовуються як засоби праці. Частина оборотних фондів входить до складу матеріальних ресурсів: малоцінні та швидкозношувані предмети, пакувальні матеріали, паливо, електроенергія та ін.

З позиції економічної теорії та в контексті необхідності забезпечення процесу виробництва і здійснення господарської діяльності матеріальні ресурси включають такі об'єкти бухгалтерського обліку: основні засоби, інші необоротні матеріальні активи, капітальні інвестиції, довгострокові біологічні активи, виробничі запаси, поточні біологічні активи, малоцінні та швидкозношувані предмети, незавершене виробництво, брак у виробництві, напівфабрикати, готова продукція, продукція сільськогосподарського виробництва, товари.

Наступною складовою ресурсного потенціалу є нематеріальні ресурси, що, відповідно до економічної теорії, є відносно новим фактором виробництва, який набуває своєї актуальності в умовах розвитку інформаційного суспільства.

Н. Г. Міценко та О. І. Кумечко, досліджуючи ресурсний потенціал підприємства під нематеріальними ресурсами розуміють об'єкти промислової та інтелектуальної власності, здатні приносити користь тривалий час: гудвіл, ноу-хау, бази знань, бази даних, патент, винаходи тощо. «Нематеріальні ресурси — це складова частина потенціалу підприємства, здатна забезпечувати економічну користь протягом відносно тривалого періоду. Відмінними рисами цих ресурсів є недостатня матеріальна основа одержання доходів та невідомість розмірів майбутнього прибутку від їхнього використання» [7].

Л. Пожарська на підставі дослідження економічної сутності нематеріальних активів зробила висновок, що основними взаємообумовленими і взаємопов'язаними компонентами, які характеризують економічний зміст цієї категорії активів, є: немонетарність, нематеріальність, ідентифікованість, підконтрольність, достовірна оцінка, можливість отримання економічних вигод у майбутньому, наявність документів на право власності, реальна участь у фінансово-господарській діяльності підприємств.

Для формування уніфікованої інформації щодо наявності та руху нематеріальних ресурсів корпорації в цілому та її учасників зокрема в інтегрованій комп'ютерній інформаційній системі корпорації пропонуємо до їх складу відносити: програмне забезпечення КІСК, придбані бази даних, інші нематеріальні активи та акумулювання витрат на формування людського капіталу, що будуть відображатися на позабалансових рахунках.

Людський капітал — це сформований або розвинутий у результаті інвестицій та накопичений людиною запас здоров'я, знань, навичок, здібностей, мотивацій, які дозволяють йому успішно виконувати свою професійну діяльність і які доцільно використовувати для отримання корисного результату, що сприяє зростанню продуктивності праці й ефективності виробництва та завдяки цьому впливає на зростання доходів його власника, прибутки підприємства і національного доходу країни. На обсяг людського капіталу впливають освіта, професійна кваліфікація, знання і досвід співробітників.

Для забезпечення нормального функціонування та економічного розвитку суб'єкта господарювання необхідними є наявність фінансових ресурсів. Їх особливість полягає в тому, що вони можуть бути конвертовані у будь-який інший вид ресурсів.

Для розуміння економічної сутності фінансових ресурсів важливим є визначення напрямів їх формування та використання. Так, І. О. Гайдук виокремлює наступні три групи фінансових ресурсів відповідно до напрямів їх розподілу: на поповнення фонду відшкодування — покриття витрат; на формування фонду споживання — розвиток матеріально-технічної бази підприємства; на формування фонду нагромадження — збільшення власного капіталу.

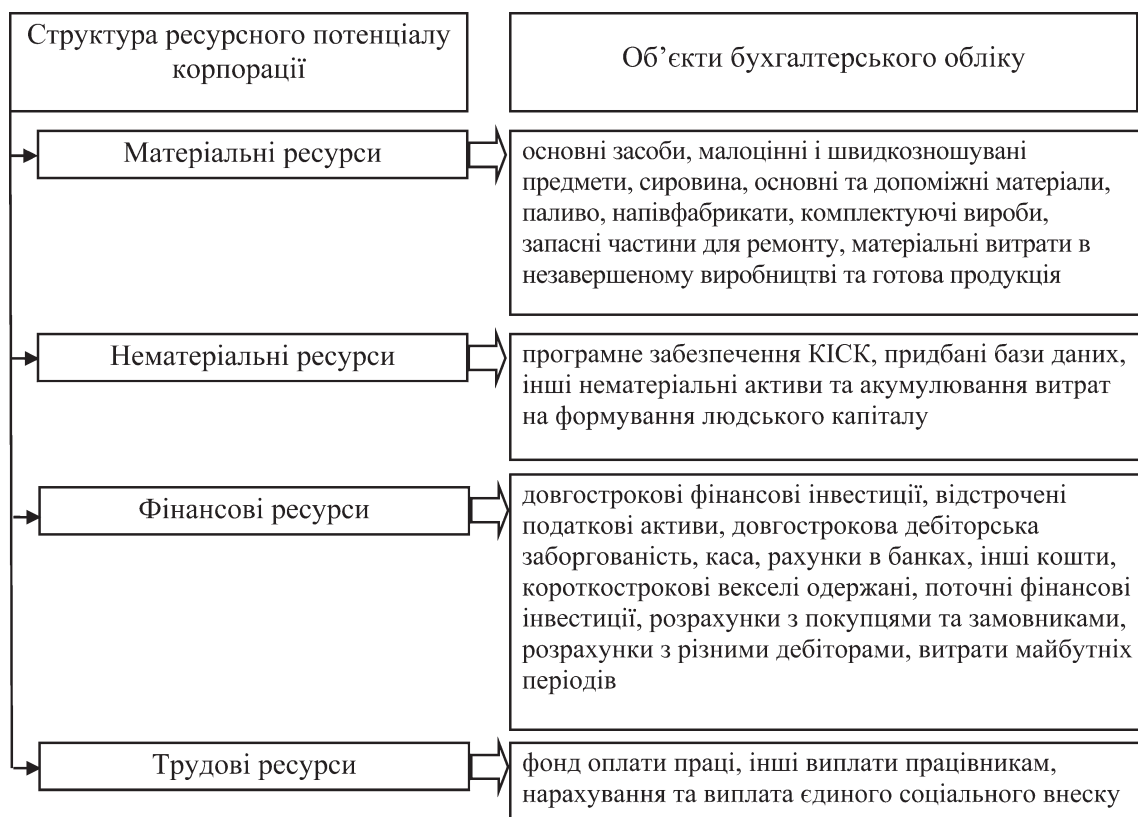
До складу фінансових ресурсів відповідно до об'єктів бухгалтерського обліку відносимо такі: довгострокові фінансові інвестиції, довгострокова дебіторська заборгованість, каса, рахунки в банках, інші кошти, короткострокові векселі одержані, поточні фінансові інвестиції, розрахунки з покупцями та замовниками, розрахунки з різними дебіторами, витрати майбутніх періодів.

Формування та використання трудових ресурсів сприяють ефективній організації господарського процесу. Трудові ресурси виступають важливою складовою ресурсного потенціалу, оскільки їх забезпеченість підприємства та раціональне використання дозволяють підвищити конкурентоспроможність корпорації та, у разі постійного підвищення кваліфікації, формують нові конкурентні переваги для суб'єкта господарювання.

У економічній науковій літературі розглядають трудові ресурси як набір якісних характеристик (освіта, стаж, фах, наявність наукового ступеню, грамот, відзнак, свідоцтв про підвищення кваліфікації), що потребує формування єдиного підходу до їх управління та надання управлінському персоналу обґрунтованої інформації щодо їх кількісної та якісної складових в певному виді.

Відповідно до проведено дослідження можна сформулювати структуру ресурсного потенціалу в межах проведеного дослідження з метою удосконалення системи обліково-аналітичного забезпечення управління діяльністю корпорації на основі розробки інтегрованої інформаційної комп'ютерної системи (рис. 4).

Визначена структура ресурсного потенціалу та відповідна трансформація його складових як об'єктів бухгалтерського обліку дозволить сформувати комплексну методи-

Рисунок 4 — Трансформація складових ресурсного потенціалу корпорації як об'єктів бухгалтерського обліку

ку бухгалтерського обліку ресурсного потенціалу в інтегрованій комп'ютерній інформаційній системі корпорації на основі визначення підсистем обліку ресурсного потенціалу з відповідними модулями.

Висновки. Таким чином, у результаті дослідження економічної сутності понять: «ресурси», «потенціал», «ресурсний потенціал» і врахування визначених особливостей діяльності корпорації як форми об'єднання підприємств удосконалено трактування поняття «ресурсний потенціал корпорації» з двох позицій. У контексті загального економтеоретичного розуміння ресурсний потенціал корпорації визначається як здатність корпорації на основі трансформації та генерування ресурсів учасників об'єднання забезпечити досягнення максимального економічного і соціального ефекту. Для потреб бухгалтерського обліку ресурсний потенціал корпорації — це сукупність наявних матеріальних, нематеріальних, фінансових, трудових ресурсів учасників об'єднання, що характеризує можливість корпорації отримати у майбутньому економічні вигоди при їх використанні.

Для формування обліково-аналітичного забезпечення ресурсного потенціалу корпорації необхідним є розробка інтегрованої комп'ютерної інформаційної системи, що враховує особливості діяльності корпорації та складових її ресурсного потенціалу. Це потребує формування концептуального підходу до організації та впровадження обліково-аналітичного забезпечення управління ресурсним потенціалом на основі розробки інтегрованої КІСК.

Список літератури/References

1. Господарський кодекс України [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/436-15>.
- Verkhovna Rada of Ukraine (2003). *Hospodarskyi kodeks Ukrainy* [Commercial Code of Ukraine]. Available at : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/436-15>.
2. Смит, А. Исследование о природе и причинах богатства народов / Адам Смит. — М. : Эксмо, 2016. — 1056 с.
- Smith, A. (1776). *Issledovanie o prirode i prichinah bogatstva narodov* [Investigation of nature and causes of the wealth of peoples]. Moscow, Eksmo Publ., 1056 p.
3. Романчук, К. В. Розвиток бухгалтерського обліку активів в умовах трансформації інституту права власності : монографія / К. В. Романчук. — Житомир : ЖДТУ, 2012. — 528 с.
- Romanchuk, K. V. (2012). *Rozvytok bukhalterskoho obliku aktyviv v umovakh transformatsii instytutu prava vlasnosti* [Development of asset accounting in the context of the transformation of the Institute of property rights]. Zhytomyr, ZhDTU Publ., 528 p.
4. Салун, М. М. Структура ресурсного потенціалу промислового підприємства / М. М. Салун // Комунальне господарство міст. — Вип. 102. — С. 170–178.
- Salun, M. M. *Struktura resursnoho potentsialu promyslovoho pidpriemstva* [The structure of the resource potential of the industrial enterprise]. *Komunalne hospodarstvo mist* [Municipal economy of cities], us. 102, pp. 170–178.
5. Святохо, Н. В. Теоретические аспекты понятия «ресурсный потенциал» / Н. В. Святохо // Культура народов Причерноморья. — 2009. — № 161. — С. 139-144.
- Svyatoho, N. V. (2009). *Teoreticheskiye aspekty ponyatiya «resursnyy potentsial»* [Theoretical Aspects of the Concept of «Resource Potential»] *Kul'tura narodov Prichernomor'ya* [Culture of the peoples of the Black Sea], no. 161, pp. 139-144.
6. Шепель, Н. Проблеми організації нормування ресурсів у системі аналізу функціонування підприємства / Н. Шепель // Економічний аналіз. — 2007. — Вип. 1 (17). — С. 311–314.
- Shepel, N. (2007). *Problemy orhanizatsii normuvannia resursiv u systemi analizu funktsionuvannia pidpriemstva* [Problems of the organization of resource valuation in the system of analysis of the enterprise the functioning]. *Ekonomichnyi analiz* [Economic analysis], issue 1 (17), pp. 311–314.
7. Міценко, Н. Г. Ресурсний потенціал підприємства: сутність, структура, стратегія використання / Н. Г. Міценко, О. І. Кумечко. — Науковий вісник НЛТУ України. — 2010. — Вип. 20.9. — С. 193–198.

Mitsenko, N. H., Kumechko O. I. (2010). *Resursnyi potentsial pidpriemstva: sutnist, struktura, stratehiia vykorystannia* [Resource potential of the enterprise: essence, structure, strategy of use]. *Naukovy visnyk NLTU Ukrainy* [Scientific Bulletin of NLTU of Ukraine], issue 20.9, pp. 193–198.

Цель. Целью исследования является научное обоснование теоретических положений и разработка практических рекомендаций по определению экономического содержания и структуры ресурсного потенциала корпораций в учетном измерении и совершенствование организационно-методического обеспечения бухгалтерского учета ресурсного потенциала корпораций, исследование экономического содержания и структуры ресурсного потенциала корпорации.

Методы. Методологической основой исследования являются общенаучные и специальные методы познания. Для уточнения и углубления экономико-правовой сущности ресурсного потенциала корпорации использованы методы теоретического обобщения, группировки и сравнения. Библиометрические и библиографические методы применены при выявлении проблемных вопросов по бухгалтерскому учету ресурсного потенциала корпораций. Методы конкретизации, диалектический метод, анализ, синтез, абстрагирование положены в основу совершенствования организационно-методических положений бухгалтерского учета ресурсного потенциала корпораций. Для наглядного представления статистических данных использован графический метод.

Результаты. Определение структуры ресурсного потенциала и соответствующая трансформация его составляющих как объектов бухгалтерского учета позволили сформировать комплексную методiku бухгалтерского учета ресурсного потенциала в интегрированной компьютерной информационной системе корпорации на основе определения подсистем учета ресурсного потенциала соответствующими модулями. Усовершенствована трактовка понятия «ресурсный потенциал корпорации» с двух позиций. В контексте общего экономтеоретического понимания ресурсный потенциал корпорации определяется как способность корпорации на основе трансформации и генерирования ресурсов участников объединения обеспечить достижение максимального экономического и социального эффекта. Для нужд бухгалтерского учета ресурсный потенциал корпорации — это совокупность имеющихся материальных, нематериальных, финансовых, трудовых ресурсов участников объединения, характеризующая возможности корпорации получить в будущем экономические выгоды при их использовании.

Ключевые слова: интеграция, интегрированные компьютерные информационные системы, идентификация, корпорация, корпоративное управление, корпоративные права, ресурсный потенциал.

Objective. The objective of the study is to provide scientific substantiation of theoretical positions and the development of practical recommendations for determining the economic content and structure of the resource potential of corporations in the accounting dimension and improvement of organizational and methodological provision of corporations resource potential accounting, research of economic content and structure of the resource potential of the corporation.

Methods. The methodological basis of the research is general scientific and special methods of cognition. The methods of theoretical generalization, grouping and comparison are used to clarify and deepen the economic and legal essence of the resource potential of the corporation. Bibliometric and bibliographic methods are used in identifying problem issues in the accounting of resource potential of corporations. Methods of concretization, dialectical method, analysis, synthesis, abstraction are the basis for improving the organizational and methodological provisions of the accounting of resource potential of corporations. Graphical method is used for visual representation of statistical data.

Results. The structure of the resource potential and the corresponding transformation of its components as objects of accounting which allows to form a complex methodology of accounting of resource potential in the integrated computer information system of the corporation on the basis of the definition of the subsystems of the accounting of the resource potential with the corresponding modules is determined. The interpretation of the concept of «resource potential of the corporation» from two positions is improved. In the context of general economic theoretical understanding, the resource potential of the corporation is defined as the ability of the corporation to achieve the maximum economic and social effect on the basis of transformation and generation of resources of the members of the association. For accounting, the resource potential of the corporation is a collection of available

material, intangible, financial, labor resources of the members of the association, which characterizes the ability of the corporation to receive future economic benefits when using them.

Key words: integration, integrated computer information systems, identification, corporation, corporate governance, corporate law, resource.

Надійшла до редакції 18.10.2017

УДК 658.274

Шендригоренко М. Т.,
канд. екон. наук,
доцент

Донецький національний університет економіки і торгівлі
імені Михайла Туган-Барановського
м. Кривий Ріг, Україна
e-mail: shendrigorenko@donnuet.edu.ua

ОБЛІК І АУДИТ ВИБУТТЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ: ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ТА НАПРЯМИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

UDC 658.274

Shendryhorenko M. T.,
PhD in Economic sciences,
Associate Professor

Donetsk National University of Economics and Trade
named after Mykhailo Tugan-Baranovskiy,
Kryvyi Rih, Ukraine,
e-mail: shendrigorenko@donnuet.edu.ua

ACCOUNTING AND AUDIT OF FIXED ASSETS: PROBLEMATIC ISSUES AND DIRECTIONS OF THEIR SOLUTIONS

Мета. Метою статті є визначення проблемних питань обліку і аудиту вибуття основних засобів та напрямів їх вирішення.

Методи. Методологічною основою дослідження виступають загальнонаукові та спеціальні методи пізнання. Для визначення сутності основних засобів як об'єкта бухгалтерського обліку та внутрішнього аудиту використано методи узагальнення, групування, порівняння. Для виокремлення ознак, що притаманні основним засобам, було використано методи конкретизації та абстрагування. Метод аналізу було покладено в основу визначення особливостей використання основних засобів гірничодобувними підприємствами. Метод індукції застосовано при виявленні проблемних питань з внутрішнього аудиту основних засобів на підприємствах. Діалектичний метод, синтез, абстрагування покладені в основу удосконалення організації бухгалтерського обліку та аудиту вибуття основних засобів.

Результати. Обґрунтовано необхідність подальшого дослідження сутності і значення основних засобів у діяльності підприємств за сучасних умов господарювання. Визначено групи основоположних питань проведення внутрішнього аудиту основних засобів на підприємствах. Виокремлено етапи аудиту вибуття основних засобів. Надано пропозиції з визначення послідовності аудиторської перевірки операцій з вибуття об'єктів основних засобів на гірничодобувних підприємствах.

Ключові слова: аналітичний облік, внутрішній аудит, облік, основні засоби, підприємство, синтетичний облік, фінансова звітність.

Постановка проблеми. Основні засоби є важливим фактором забезпечення виробничого процесу і становлять значну питому вагу в загальній сумі активів. Це вимагає від керівництва підприємства проведення оперативного контролю за їх рухом, організації дієвого синтетичного й аналітичного обліку, визначення зносу (амортизації) основних засобів, здійснення модернізації, оновлення застарілих і технічно недосконалих об'єктів.

Основні засоби формують матеріально-технічну базу і гірничодобувних підприємств. У зв'язку з цим від правильної організації і ведення обліку, контролю (аудиту) основних засобів залежить процес їх поповнення, оновлення та в кінцевому рахунку — ефективність діяльності підприємства.